

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

اصول طراحی و تحلیل سیاست‌های حمایت از بخش کشاورزی و تجربیات جهانی

علی کیانی‌راد
استادیار اقتصاد کشاورزی و رئیس موسسه

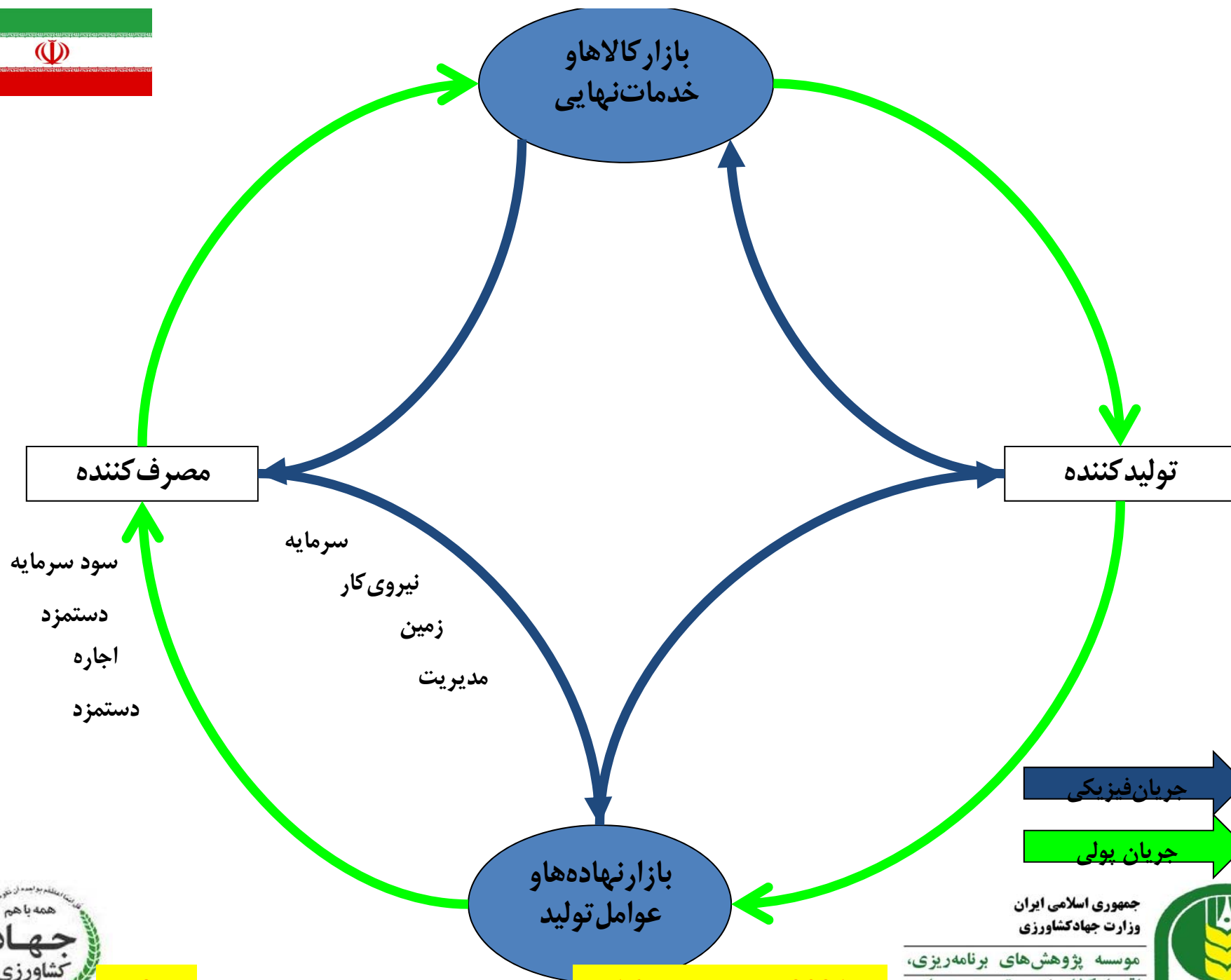
۱۴۰۰/۰۸/۲۵

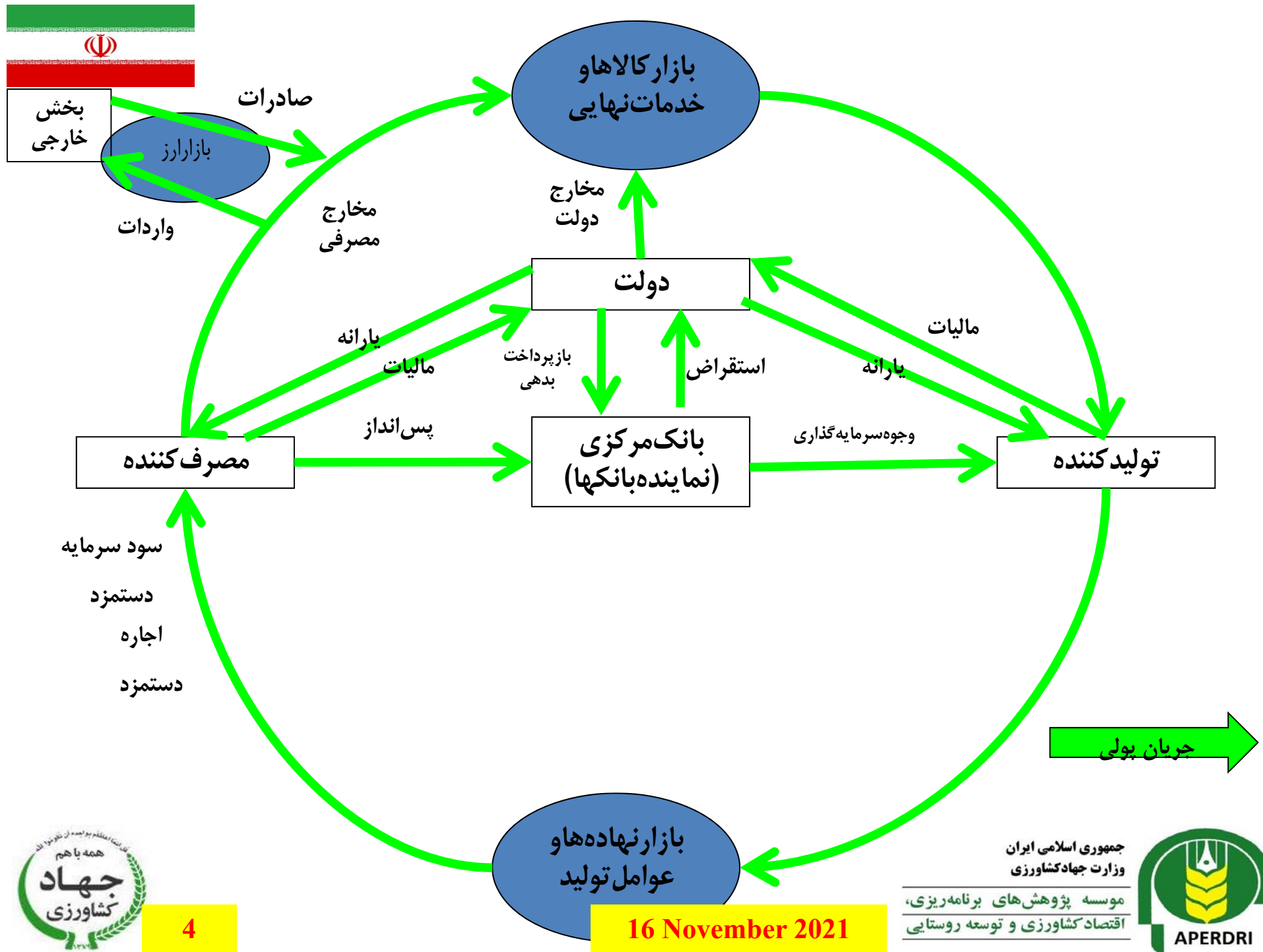

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

اقتصاد زمانی در حال تعادل است که چهار بازار زیر که

به هم مرتبط می‌باشند ، در تعادل باشند:

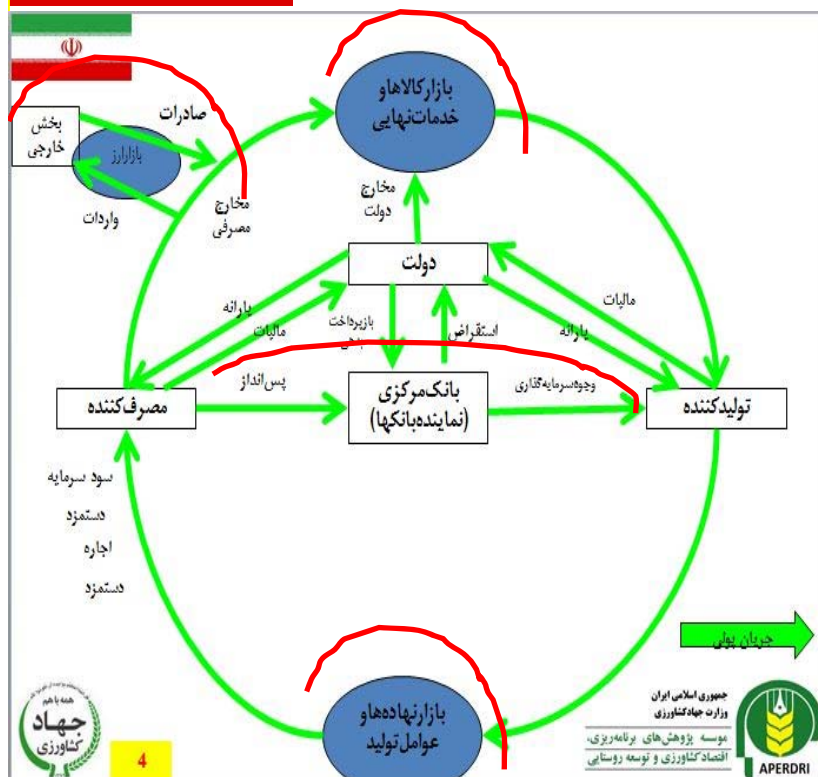
۱- بازار عوامل تولید و نهاده‌ها

۲- بازار کالاها و خدمات نهایی

۳- بازار پول و سرمایه

۴- بازار تجارت خارجی و ارز

و تعادل به مفهوم :

ثبات ، عدم وجود یا کمی نوسانات و بالا یا پایین بودن
متغیرهای مهم در طول زمان است

برای تعیین سلامت یا بیماری یک اقتصاد و به عبارت بهتر تعادل اقتصادی از شاخص‌هایی استفاده می‌شود. بررسی این شاخص‌ها، جهت حرکت و نوسانات آن‌ها در طول زمان، اقتصاددانان را نسبت به سلامت یا بیماری یک اقتصاد آگاه می‌نماید.

سطح و رشد تولید (Y)

تولید ناخالص داخلی (GDP)
تولید ناخالص ملی (GNP)

تشکیل سرمایه ثابت ناخالص

سرمایه گذاری (I)

بازار عوامل تولید

اشتغال (L)

سطح قیمت ها (P)

رشد شاخص قیمت کالاها
و خدمات مصرفی (CPI)
= تورم

بازار پول و سرمایه

نقدینگی، نرخ سود مورد انتظار

بازار تجارت خارجی وارز

صادرات، واردات، تراز
پرداخت ها، نرخ برابری ارز

وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش های برنامه ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

16 November 2021

نتیجه تعادل در اقتصاد

افزایش رفاه اقتصادی در جامعه

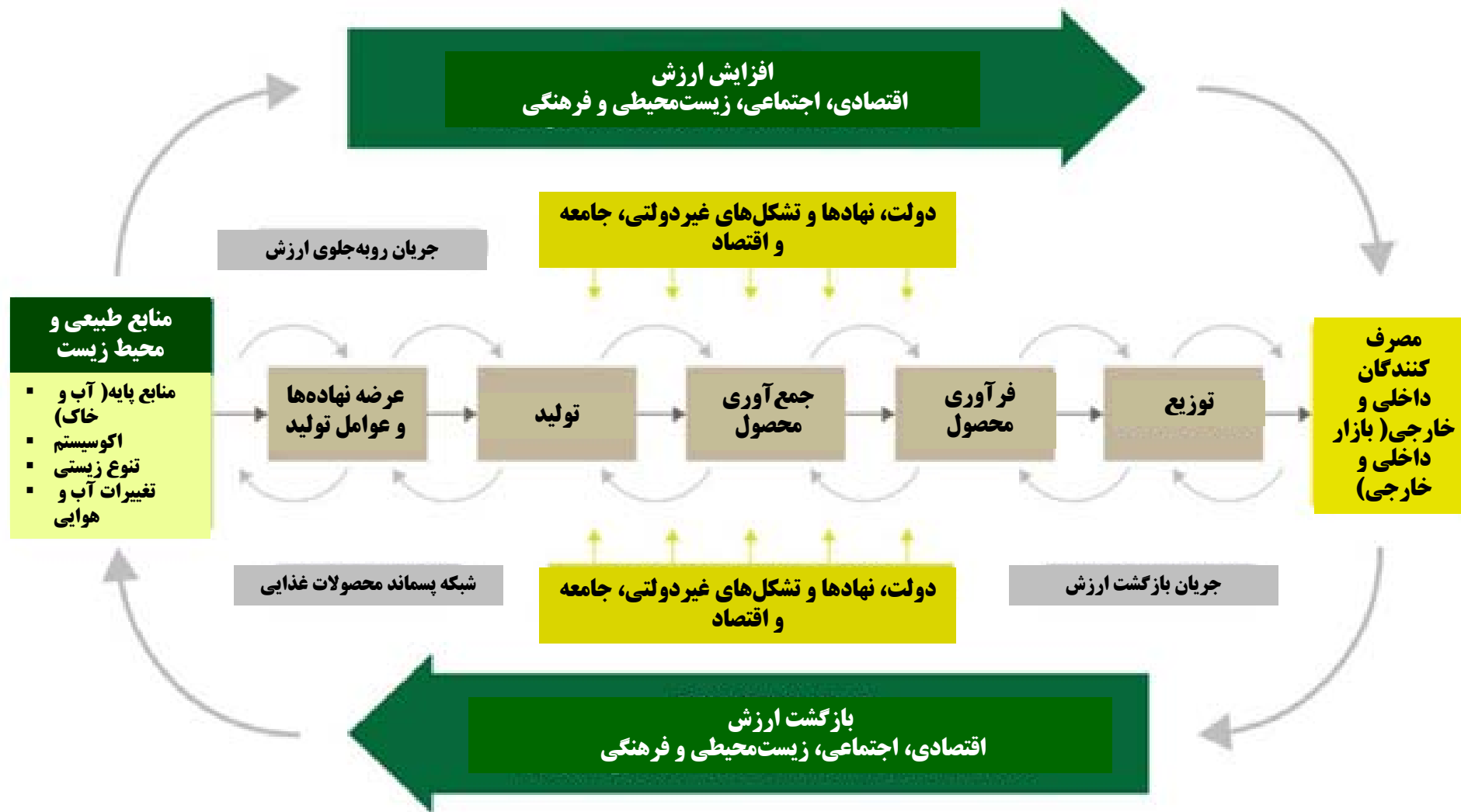
درآمد ملی سرانه، شاخص های
توزیع درآمد، ضریب جینی

تعریف بخش کشاورزی

براساس ماده یک آئین نامه اجرایی لایحه قانونی اصلاح لایحه قانونی نحوه واگذاری و احیاء اراضی در حکومت جمهوری اسلامی ایران مصوبه ۱۳۵۹/۲/۳۱ شورای انقلاب، کشاورزی عبارت است از بهره برداری از آب و زمین به منظور تولید محصولات حیوانی و گیاهی (از قبیل: زراعت، باغداری، درخت کاری مشمر و غیر مشمر، جنگل داری، دامداری، پرورش طیور، زنبور عسل و آبزیان).

همچنین بر اساس تعریف ارائه شده در دایره المعارف جامع علوم کشاورزی کشاورزی عبارتست از تولید محصولات کشاورزی مانند غذا، الیاف، فرآورده های چوبی، محصولات باغبانی و سایر تولیدات گیاهی و جانوری، کشاورزی همچنین داد و ستد، فراورش، بازاریابی و توزیع محصولات کشاورزی، عرضه محصولات زراعی و صنایع خدماتی وابسته، بهداشت، تغذیه و مصرف غذا، بهره برداری و حفاظت از منابع آب و زمین و ویژگیهای فرهنگی سیستم های غذائی و الیاف را در بر می گیرد.

۱۰ اصل سوم (خود کفائی):

دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم، همه امکانات خود را برای امور زیر بکار برد:

۱۳ - تأمین خود کفائی در علوم و فنون صنعت و کشاورزی و امور نظامی و مانند اینها.

۱۰ اصل چهل و سوم (تأمین نیاز اساسی و خوراک)

برای تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه کن کردن فقر و محرومیت و بر آوردن نیازهای انسان در جریان رشد، با حفظ آزادی او، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران بر اساس ضوابط زیر استوار میشود:

۱ - تأمین نیازهای اساسی: مسکن، خوراک، پوشاک، بهداشت، درمان، آموزش و پرورش و امکانات لازم برای تشکیل خانواده برای همه.

۹ - تأکید بر افزایش تولیدات کشاورزی، دامی و صنعتی که نیازهای عمومی را تأمین کند و کشور را به مرحله خود کفائی برساند و از وابستگی برهاند.

چشم انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی

ایران کشوری است توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، با هویت اسلامی و انقلابی، الهام بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین الملل. جامعه ایرانی در افق این چشم انداز چنین ویژگی هایی خواهد داشت:

برخوردار از سلامت، رفاه، **امنیت غذایی**، تأمین اجتماعی، فرصت های برابر، توزیع مناسب در آمد، نهاد مستحکم خانواده، **به دور از فقر**، فساد، تبعیض و بهره مند از محیط زیست مطلوب

سیاست‌های کلی نظام در بخش کشاورزی

- ۲- **تأمین امنیت غذایی با تکیه بر تولید از منابع داخلی و نیل به خودکفایی در محصولات اساسی،** ارتقاء سطح سلامت مواد غذایی تا استاندارد جهانی، اصلاح و بهینه نمودن الگوی مصرف و حمایت مؤثر از تولید و صادرات در محصولات دارای مزیت‌های نسبی و ایجاد مزیت‌های جدید (از جمله هدفمند نمودن یارانه‌ها در جهت تولید و صادرات)
- ۷- **حمایت مؤثر از ساماندهی فرآیند تولید و اصلاح نظام بازار محصولات کشاورزی با هدف بهبود رابطه مبادله بخش با سایر بخش‌ها، افزایش بهره‌وری، کاهش هزینه‌های تولید، رعایت قیمت تمام شده محصولات اساسی، تأمین درآمدهای تولیدکنندگان و منافع مصرف‌کنندگان و بهبود کیفیت مواد و فرآورده‌های غذایی**
- ۸- **تخصیص یارانه هدفمند به بخش کشاورزی در جهت تحقق خودکفایی،** حمایت از ساخت زیربناها، مراعات معیارهای زیست محیطی، قابلیت انعطاف در شرایط محیطی مختلف و ارتقاء قدرت رقابت در بازارهای داخلی و بین‌المللی

۶ – تأمین امنیت غذایی و بهره‌مندی عادلانه آحاد مردم از سبد غذایی سالم، مطلوب و کافی، آب و هوای پاک، امکانات ورزشی همگانی و فرآورده‌های بهداشتی ایمن همراه با رعایت استانداردهای ملی و معیارهای منطقه‌ای و جهانی.

ماده ۱ - در راستای اصلاح و بهسازی تشکیلات دولت و به منظور فراهم آوردن موجبات توسعه پایدار کشاورزی و منابع طبیعی و افزایش کمی و کیفی محصولات کشاورزی در جهت تأمین امنیت غذایی، رشد سرمایه‌گذاری، عمران و توسعه روستاها و مناطق عشایری و در جهت انسجام بخشیدن به برنامه‌ها و سیاستها و رعایت پیوستگی وظایف و استفاده بهینه از امکانات و نیروی انسانی موجود، وزارتخانه‌های کشاورزی و جهاد سازندگی ادغام و وزارت جهاد کشاورزی با کلیه اختیارات و وظایفی که وزارتخانه‌های مذکور به موجب قوانین و مقررات مختلف دارا بوده‌اند تشکیل می‌گردد.

وظایف وزارت جهاد کشاورزی براساس قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی

مصوب ۱۳۷۹/۱۰/۰۶ مجلس شورای اسلامی

- افزایش کمی و کیفی محصولات کشاورزی در جهت تامین امنیت غذایی
- توسعه پایدار کشاورزی و منابع طبیعی
- عمران و توسعه روستاها و مناطق عشایری
- توسعه و حمایت از صنایع کوچک تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی و صنایع روستایی
- اتخاذ سیاستهای حمایتی و تشویقی در زمینه توسعه و ارتقاء فن آوری در تولید ماشین آلات و ادوات مورد استفاده در بخش کشاورزی
- حمایت از توسعه سرمایه گذاری در بخش کشاورزی
- اعمال مدیریت یکپارچه توزیع و مصرف آب در سطح مزارع
- حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی از طریق: تعیین قیمت تضمینی، خرید محصولات اساسی، تنظیم بازار، جلوگیری از توزیع بی موقع محصولات وارداتی و سایر ابزارها و سیاستهای حمایتی

شرح وظایف تفصیلی وزارت جهاد کشاورزی براساس مصوبه ۱۳۸۱/۰۴/۰۲ هیات محترم وزیران

سیاستگذاری، برنامه ریزی و نظارت

امور پژوهش، آموزش و ترویج کشاورزی

امور منابع طبیعی و آبخیزداری

امور زیر بنایی کشاورزی و توسعه روستائی

امور کشاورزی، دام و آبزیان

امور حمایتی

قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی

ماده ۳۱- از تاریخ تصویب این قانون، دولت موظف است حمایت‌های قانونی خود از بهره‌برداران و تولیدکنندگان بخش کشاورزی و منابع طبیعی را با اولویت تولید محصولات زیر تنظیم و اقدام نماید:

الف - محصولات راهبردی: محصولاتی که مستقیماً در امنیت غذایی نقش دارد و به این واسطه ضرورتاً باید در داخل کشور تولید شود.

ب - محصولات ویژه: محصولاتی که بیشترین ارزش تولید را به ازاء نهاده‌های مصرف شده ایجاد می‌نماید و یا حلقه‌های بزرگتری در زنجیره ارزش ایجاد و می‌تواند محور رشد بخش کشاورزی باشد و یا با توجه به مزیت‌های صادراتی، حداقل ده درصد (۱۰٪) سهم بازار دنیا را در اختیار خود دارد.

پ - محصولات خاص منطقه‌ای: محصولاتی که تولید آنها در کشور ممکن است همراه با مزیت نباشد ولی به واسطه شرایط خاص منطقه‌ای، تولید آنها اجتناب‌ناپذیر است و باید در جهت ایجاد مزیت برای آن محصولات اقدام نمود. ترکیب نوع محصولات در طبقه‌بندی فوق‌الذکر طی برنامه‌های پنج‌ساله توسعه کشور توسط وزارت جهاد کشاورزی تعیین و ابلاغ می‌گردد.

قانون تمرکز وظایف و اختیارات مربوط به بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی

ماده ۱- کلیه اختیارات، وظایف و امور مربوط به سیاست گذاری، برنامه ریزی، نظارت و انجام اقدامات لازم در موارد زیر از وزارت صنعت، معدن و تجارت منتزع و به وزارت جهاد کشاورزی واگذار می شود:

الف - تجارت اعم از صادرات، واردات و تنظیم بازار داخلی محصولات و کالاهای اساسی زراعی، باغی و گیاهان دارویی شامل گندم، برنج، جو، ذرت، پنبه و ش، روغن و دانه های روغنی، چای، سیب زمینی، پیاز، حبوبات، سیب، پرتقال، خرما، کشمش، قند، شکر و کنجاله و همچنین محصولات دامی، طیور و آبزیان شامل شیر و فرآورده های لبنی، گوشت سفید، گوشت قرمز، تخم مرغ و نیز پילה ابریشم.

ب - صنایع تبدیلی بلا فصل ذیل با یک مرحله تبدیل در بخش کشاورزی:

۱- عمل آوری و حفاظت گوشت و محصولات گوشتی از فساد

۲- عمل آوری و حفاظت آبزیان و محصولات حاصل از آبزیان از فساد

۳- عمل آوری و حفاظت میوه و سبزیجات از فساد

۴- روغن کشی

۵- فرآورده های لبنی

۶- تولید دانه های آسیاب شده

۷- تولید نشاسته

۸- تولید غذاهای آماده برای حیوانات

۹- محصولات غذایی و صنایع تبدیلی مرتبط با انواع میوه، سبزی، صیفی و چای چنانچه در حوزه مسئولیت سایر

وزارتخانه ها طبقه بندی نشده باشد.

۱۱- تولید کودهای آلی (غیر شیمیایی)

ماده ۳- وزارت جهاد کشاورزی موظف است در واردات هر یک از کالاهای بند (الف) ماده (۱) این قانون برای تأمین نیاز داخلی و تنظیم بازار به نحوی عمل نماید که سالانه حداقل ده درصد (۱۰٪) به میزان تولید داخلی این محصولات افزوده شود تا کالاهای مزبور به مرز خودکفایی در تولید داخلی برسد.

- ۶- افزایش تولید داخلی نهاده‌ها و کالاهای اساسی (بویژه در اقلام وارداتی)، و اولویت دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی و ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی با هدف کاهش وابستگی به کشورهای محدود و خاص.**
- ۷- تأمین امنیت غذا و درمان و ایجاد ذخایر راهبردی با تأکید بر افزایش کمی و کیفی تولید (مواد اولیه و کالا).**
- ۸- مدیریت مصرف با تأکید بر اجرای سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی همراه با برنامه ریزی برای ارتقاء کیفیت و رقابت پذیری در تولید.**

نقش بخش کشاورزی و منابع طبیعی در توسعه کشورها

- **تامین و دسترسی مردم به غذای سالم و کافی با وجود فناوری های نوین از جمله راهبردهای مهم در فرایند توسعه یافتگی اغلب کشورهای جهان بوده است**
- **کشورهای توسعه یافته، توسعه کمی و کیفی بخش کشاورزی و توسعه پایدار روستاها بعنوان مرکز اصلی تولید غذا را با توسعه صنعتی در هم تنیده اند و در جهان امروز کشور توسعه یافته ای یافت نمی شود که کشاورزی آن توسعه نیافته باشد.**
- **امنیت غذایی با اتکای به تولید داخلی یکی از ارکان استقلال همه کشورها بوده است.**
- **از دیگر کارکردهای بخش کشاورزی بواسطه ارتباطات پیشین و پسین گسترده در طول زنجیره ارزش میتوان به حفظ امنیت ملی بواسطه امنیت غذایی، گردشگری کشاورزی و روستایی، حفظ منابع پایه و تنوع زیستی، توسعه و انسجام سرمایه اجتماعی و ... نام برد**

امنیت غذایی: مفاهیم

۲۳

16 November 2021

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

تعریف امنیت غذایی

FAO(۱۹۸۳)

یک فرد، خانوار یا جامعه، کشور یا منطقه از لحاظ غذایی امن نامیده می‌شود، زمانی که همه اعضا در تمام زمان ها، توانایی و دسترسی فیزیکی و اقتصادی بمنظور خرید، تولید، حصول یا مصرف مواد غذایی مغذی کافی و سالم بمنظور تامین نیازهای رژیم غذایی و ترجیحات مواد غذایی خود برای یک زندگی سالم و فعال را داشته باشند.

تعریف امنیت غذایی اجلاس جهانی غذا (۱۹۹۶)

امنیت غذایی در سطح فرد، خانواده، ملی، منطقه‌ای،
و جهانی، زمانی به دست می‌آید که همه مردم در همه
زمان‌ها، دسترسی فیزیکی و اقتصادی به غذای کافی،
سالم، و مغذی داشته باشند تا نیازها و الویت‌های غذایی
شان را برای یک زندگی سالم فعال بدست آورند.

۲۵

16 November 2021

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

تعریف امنیت غذایی صندوق بین‌المللی برای توسعه کشاورزی (IFAD)

امنیت غذایی خانوار عبارت است از ظرفیت خانوار
جهت تامین یک سبد غذایی مکفی، باثبات و پایدار

چهار مولفه اصلی امنیت غذایی

• فراهم بودن غذا (Availability)

• دسترسی به غذا (Access)

• مصرف غذا (Utilization of food)

• پایداری (Sustainability)

چهار مولفه اصلی امنیت غذایی

• فراهم بودن غذا (Availability)

(۱) به وسیله مقادیر فیزیکی و مواد غذایی که تولید، ذخیره، پردازش، توزیع و مبادله می‌شود، تعیین می‌گردد. موجود بودن مواد غذایی، مقدار خالص باقی مانده پس از تولید و کسر واردات و صادرات برای هر آیتم موجود در ترازنامه غذایی می باشد. موجود بودن مواد غذایی از طریق مقایسه‌ای از موجود بودن با نیاز مصرفی تخمین زده شده برای هر رقم از مواد غذایی ارزیابی می‌شود.

(۲) موجودی مواد غذایی مستلزم این است که مقادیر کافی مواد غذایی به طور مداوم برای همه افراد ساکن یک سرزمین موجود باشد. که می تواند از طریق تولید داخلی، واردات، کمک‌های غذایی، و غیره بدست آید.

چهار مولفه اصلی امنیت غذایی

• دسترسی به غذا (Access)

(۱) در دسترس بودن مواد غذایی بعنوان حدی از امنیت که به مجموعه‌ای از حقوق پایه از جمله حقوق سیاسی، اقتصادی، اجتماعی که یک فرد برای بدست آوردن و دسترسی به مواد غذایی نیاز دارد، تعریف شده است.

(۲) دسترسی به غذا مستلزم این است که کلیه خانوارها و اعضای آن منابع کافی و مناسب برای بدست آوردن یک خوراک مغذی داشته باشند. این دسترسی به درآمد خانوارها، توزیع درآمد در میان اعضای خانوار، قیمت مواد غذایی و موارد دیگری از این دست بستگی دارد. این دسترسی بایستی از دو بعد فیزیکی و اقتصادی آن تامین شود. **دسترسی فیزیکی به مواد غذایی، ارتباط نسبی مصرف کننده را با شبکه توزیع غذا نشان می‌دهد و به وسیله حوادث غیرمترقبه‌ای چون جنگ، محدودیت‌ها یا تحریم‌های کالایی تحت تاثیر قرار می‌گیرد. دسترسی اقتصادی نیز به وسیله عواملی چون فقر، قدرت خرید، تحت تاثیر قرار می‌گیرد. یعنی دسترسی اقتصادی تابعی از درآمد، اشتغال و قیمت‌ها است.**

چهار مولفه اصلی امنیت غذایی

• مصرف غذا (Utilization of food)

به استفاده غذا و این که چگونه یک فرد می تواند مواد مغذی ضروری را از مواد غذایی عرضه شده تامین کند اشاره دارد.

مسائل مربوط به سلامت غذا، تغذیه، سن، نگهداری مواد غذایی و

۳۰

16 November 2021

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش های برنامه ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

چهار مولفه اصلی امنیت غذایی

• پایداری (Sustainability)

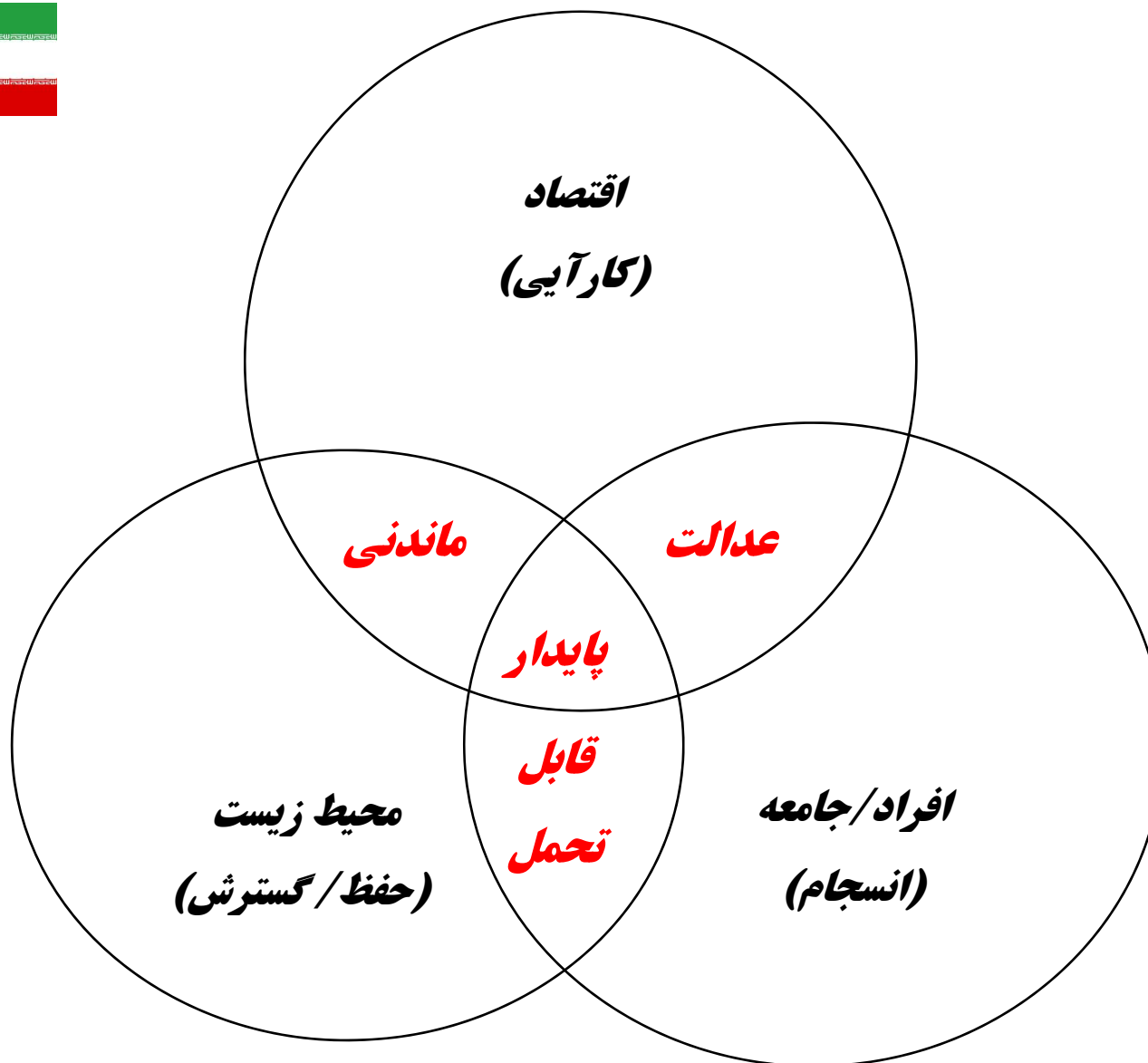

۳۱

16 November 2021

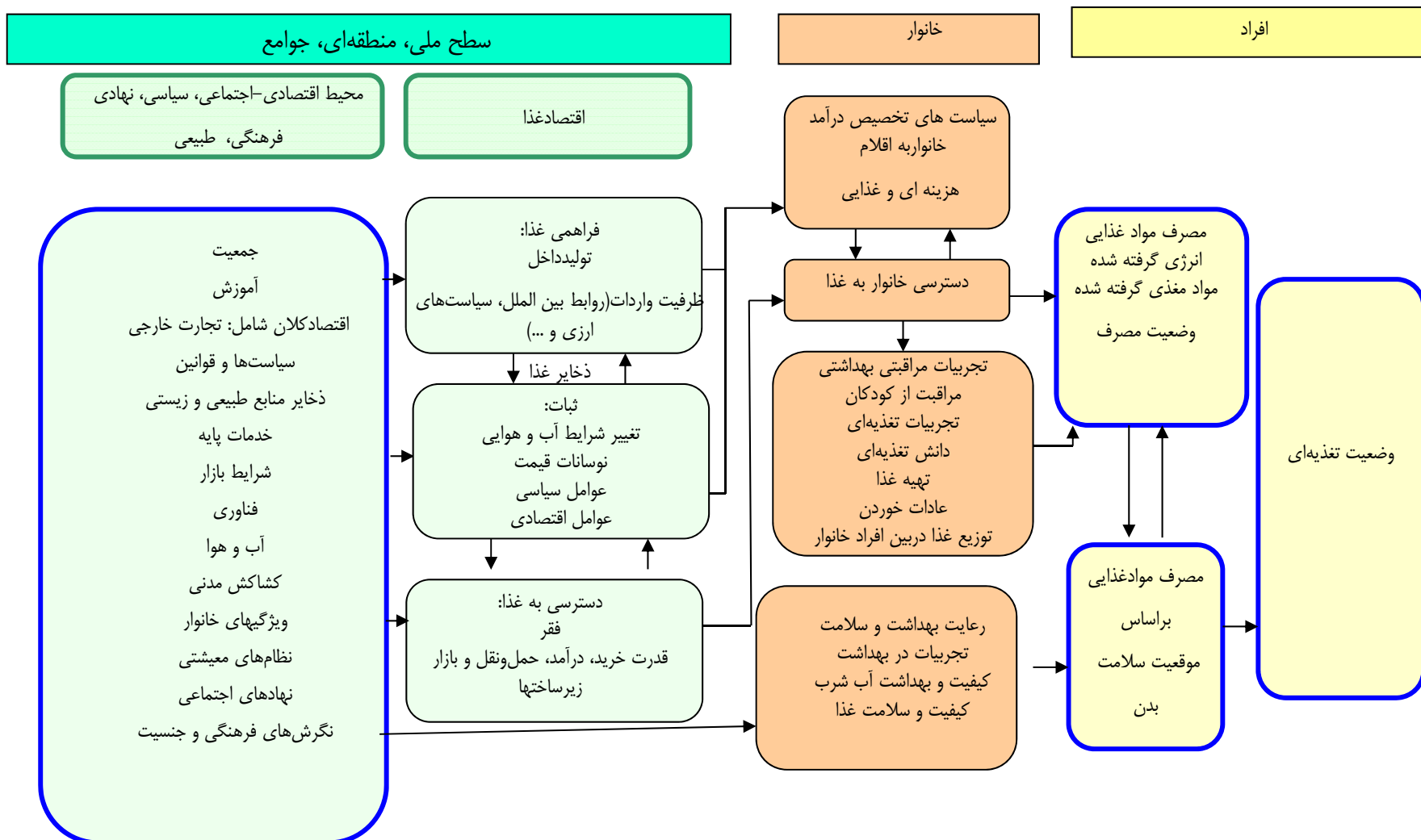
جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

FAO-FIVIMS framework

• فراهم بودن غذا (Availability)

منطقه‌ای/محلی

• دسترسی به غذا (Accessability)

خانوار

• مصرف غذا (Utilization)

فردی

دلایل حمایت از بخش کشاورزی و غذا

✓ محصولات تولیدشده بخش کشاورزی (خام و فرآوری شده)، عمدتاً در گروه محصولات اساسی (Staple Food)، راهبردی (Strategic) و ارزش آفر بدلیل نیاز رو به رشد بازارهای بین‌المللی هستند.

✓ تولیدکننده بخش کشاورزی و غذا در محیطی فعالیت می‌نماید که انواع مخاطرات (ریسک) شامل مخاطرات تولیدی (فنی)، قیمتی (بازار)، نهادی (سیاست‌گذاری)، مالی و شخصی (سلامت و مسائل اجتماعی تولیدکننده) وی را تهدید می‌نمایند و بدلیل عرضه و تقاضای تقریباً کشش ناپذیر محصولات کشاورزی، بخش کشاورزی ماهیتاً قادر نیست مقدار عرضه محصولات تولیدی خود را برحسب نوسانات کوتاهمدت بازار تنظیم نماید.

✓ بدلیل اینکه در فرآیند انتقال از یک اقتصاد مبتنی بر روابط کشاورزی سنتی به یک اقتصاد مبتنی بر کشاورزی تجاری رابطه مبادله به زیان بخش کشاورزی می‌باشد، مزیت رقابتی کاهش می‌یابد و امنیت غذایی مورد تهدید قرار می‌گیرد، دولت‌ها مستلزم استفاده از سیاست‌های حمایت‌گرایانه می‌باشند.

✓ شکست بازار (Market Failure) در این بخش بسیار اتفاق می‌افتد.

مفهوم شکست بازار «Market Failure» و لزوم حمایت از تولیدکننده بخش کشاورزی

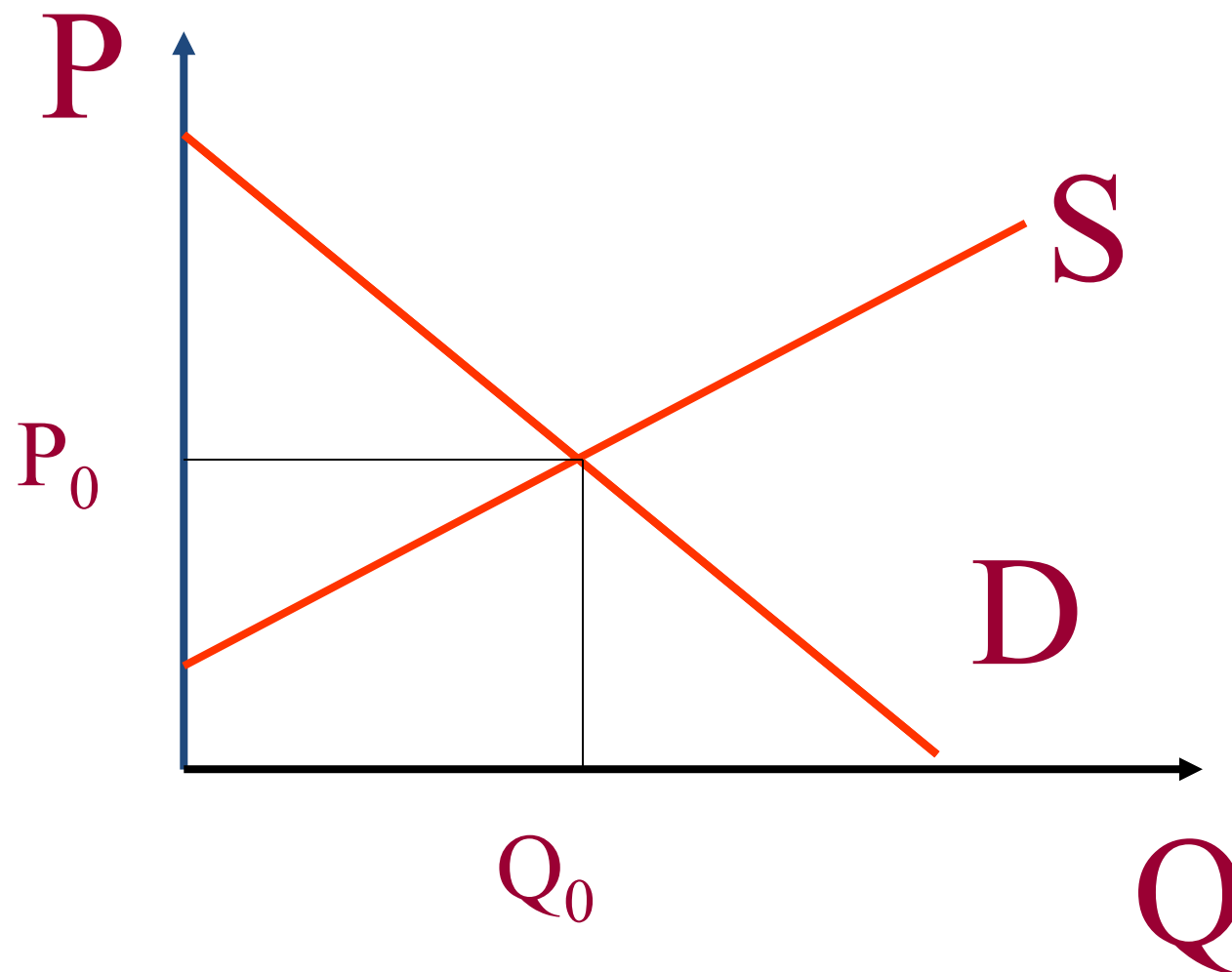

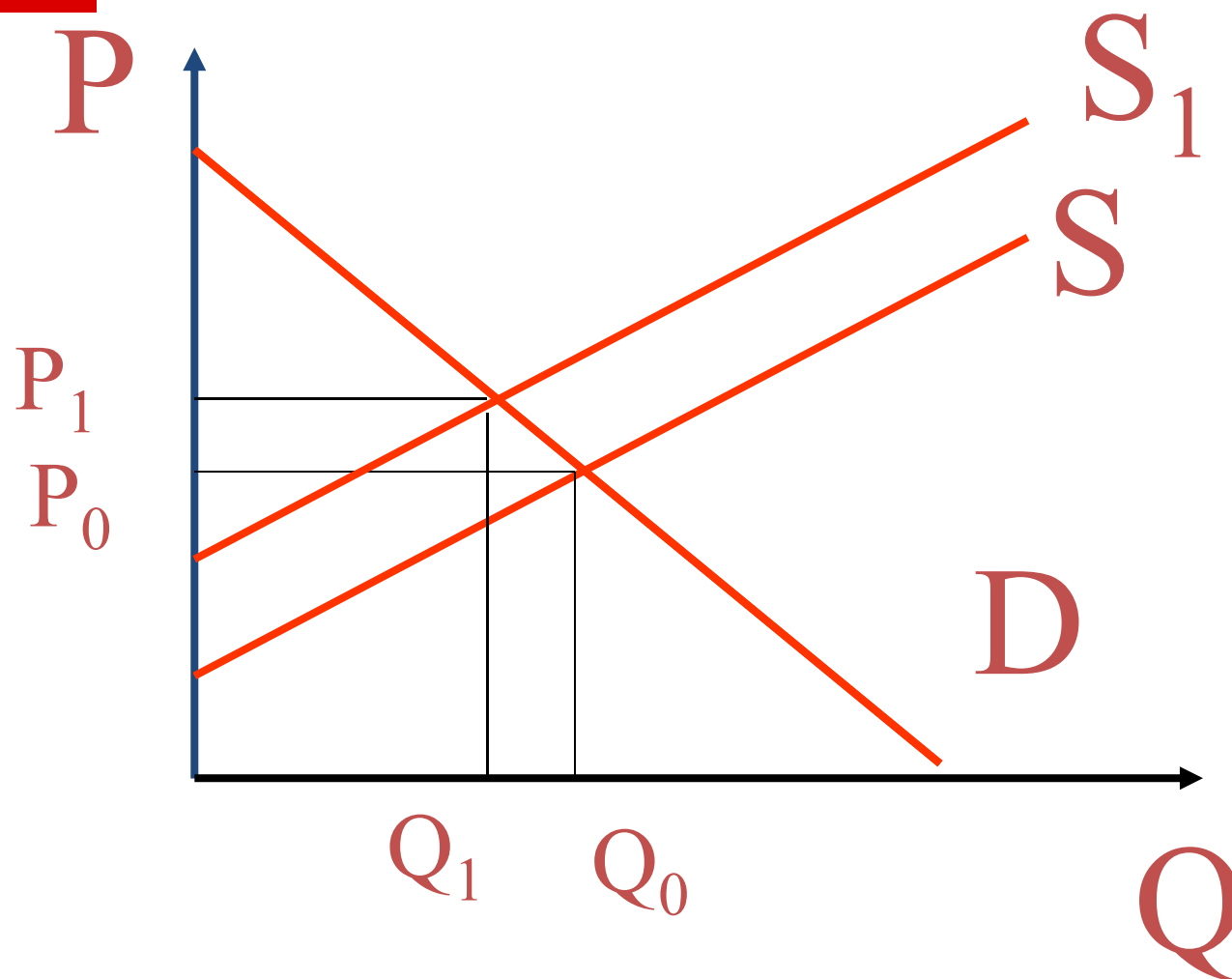
36

16 November 2021

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

۲- هدف از سیاستگزاری در بخش کشاورزی چیست؟

امنیت غذایی (فراهمی، دسترسی، مصرف، پایداری)
تثبیت نوسانات عرضه محصولات تولیدی بخش
تثبیت نوسانات تقاضا محصولات تولیدی بخش
تثبیت نوسانات قیمت محصولات تولیدی بخش
تثبیت نوسانات درآمد تولید کنندگان بخش

تنظیم بازار

تشویق تولید

تشویق صادرات

محدودیت تولید

تشویق و یا محدود نمودن استفاده از نهاده ای به خصوص

کمک به تولید کننده در جهت مدیریت ریسک قیمت و عملکرد (بیمه، بورس کالاهای کشاورزی)

تشویق سرمایه گذاری

تشویق فرآیند تعدیل ساختاری

توسعه روستایی

توسعه پایدار

...

حمایت از تولیدکننده یا مصرف کننده؟

پاسخ: حمایت جامع با تنوع ابزارها از تولیدکننده

حمایت هدفمند از مصرف کننده

تجربیات جهانی : شیوه حمایت

- ✓ ارائه یک سبد حمایتی برای هر محصول .
- ✓ سبد حمایت مجموعه‌ای از ابزارهای حمایتی متشکل از ابزارهای حمایت از قیمت دریافتی برای محصول (پرداختی برای نهاده‌ها) توسط تولیدکننده، ابزارهای حمایتی غیرقیمتی و حمایت هدفمند از مصرف کننده متناسب با ساختار تولید، بازار و مصرف هر محصول
- ✓ سبد حمایتی کل زنجیره ارزش (از پیش از تا سفره) را پوشش می‌دهد.
- ✓ هدف غائی تمام سیاست‌ها، افزایش بهره‌وری کل عوامل تولید (فنی و اقتصادی) با رعایت پایداری منابع پایه (آب و خاک) که منجر به کاهش هزینه تولید و انتقال حمایت به مصرف کننده از طریق افزایش کیفیت محصول و کاهش قیمت تمام شده می‌شود.
- ✓ حمایت از تشکلهای غیردولتی و اجرای سیاست‌های حمایتی با کمک آنها

تجربیات جهانی : اهداف و جهت گیریهای سیاستگزاری حمایت از بخش کشاورزی

✓ سیاستگزاری درجهت مقاوم سازی بخش کشاورزی بمنظور مواجهه با چالش های متعدد آینده (تامین غذای ۹ میلیارد نفر جمعیت جهان)

✓ مشارکت بیشتر بخش کشاورزی در رشد و توسعه اقتصادی و کاهش فقر جوامع روستایی و شهری
بویره در کشورهای در حال توسعه و اقتصادهای نوظهور

✓ ارتقاء بهره وری کل عوامل تولید با تاکید ویژه بر منابع پایه (آب و خاک)

✓ سیاستگزاری بمنظور کمک به بخش کشاورزی در مدیریت مخاطرات (ریسک)

✓ سیاستگزاری برای کل زنجیره ارزش (کسب و کار کشاورزی)

✓ حمایت جامع از تولیدکننده و حمایت هدفمند از مصرف کننده محصولات غذایی و کشاورزی

✓ بهره گیری از توان بخش غیردولتی برای اجرای سیاست های حمایت از بخش کشاورزی

سیاست حمایتی اقتصادی چیست ؟

سیاست اقتصادی اقدامی آگاهانه از سوی سیاستگذار است که با ایجاد ترتیبات نهادی برمبنای باورها و ارزش های سیاستگذار و سیاست پذیران طراحی و اجرا می شود، و پس از اجرا، بخش عمومی ، تولیدکننده و خانوار را تحت تاثیر قرار می دهد.

-متن سیاست که، در آن ضمن معرفی صریح مجری سیاست، دلائل تاریخی و ملموس اتخاذ سیاست بیان شده باشد.

-نتایج سیاست که در آن با تلفیق تئوری و عمل، تاثیر سیاست مورد نظر بر رفاه گروه های مختلف بیان شده است.

-شرایط انتظاری که در آن ضمن تعیین گروه های هدف، میزان تطابق سیاست مورد نظر با هنجارها و تاثیر آن بر اصلاح انحراف موجود در بازار توضیح داده شده باشد.

مراحل طراحی و اجرای یک سیاست حمایتی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

-تعریف دقیق مساله و اخلاص موجود

-جاگذاری نهاد ها

-تعیین مجری یا مجریان سیاست و ارتباط بین آنها

-تعریف دقیق متغیر های سیاستی

-تعیین معیارهای اندازه گیری

-تعریف رابطه بین سیاست پذیران و سیاستگذار

-تعیین رابطه بین قاعده سیاستگذاری و معیار های اندازه گیری

-تخمین مدل ها و ارزیابی آثار سیاست به صورت تئوریک

تجربیات جهانی : ابزارهای حمایت

۱- سیاستها و ابزارهای قیمتی

(Price Support Policies)

~~خرید تضمینی (Guaranteed Purchase)~~

قیمت تضمینی (Guaranteed Price)

قیمت اعتباری (Loan Rate Price)

قیمت هدف (Target price)

پرداخت جبرانی (Deficiency Payments)

یارانه غیر مستقیم نهاده (Indirect Input Subsidy)

یارانه صادراتی (Export Subsidy)

اقدام مرزی (Border Measures): وضع تعرفه‌ها (Tariffs)، وضع

محدوitiesها (Quota)، سهمیه‌های تعرفه‌ای (TRQ's)

۲- سیاستها و ابزارهای غیرقیمتی

(Non-Price Support Policies)

پرداختهای مستقیم (Direct Payments)
حمایت از تغییر الگوی کشت و الگوی تولید
(Payment Cropping and Production Pattern)
بیمه عملکرد (Yield Insurance)
بیمه درآمد (Revenue Insurance)
بیمه شاخص آب و هوایی (Weather Based Index Insurance)
حمایت های بازار و بازاریابی (Marketing Supports)
سرمایه گذاری در نظام دانش، نوآوری و تحقیقات کشاورزی
سرمایه گذاری در ترویج کشاورزی
سرمایه گذاری در زیرساختهای کشاورزی (آب، خاک، ذخیره سازی، حمل و نقل و ...)
ایجاد و توسعه بازارهای بورس کالایی کشاورزی

ابزارهای حمایتی قیمتی

ابزار خرید تضمینی (Guaranteed Purchase)

ابزاری است که طی آن سیاستگذار قبل از فصل کاشت یا قبل از اینکه تولیدکننده تصمیم به تولید بگیرد، قیمتی را به عنوان قیمت خرید تضمینی اعلام می نماید و در زمان برداشت یا عرضه محصول به بازار، خود را ملزم به خرید محصول به قیمت اعلام شده می نماید.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش های برنامه ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

ابزارهای حمایتی قیمتی

ابزار قیمت تضمینی (Guaranteed Price)

ابزاری است که طی آن سیاستگذار قبل از فصل کاشت یا قبل از اینکه تولیدکننده تصمیم به تولید بگیرد، قیمتی را که معمولاً در حد هزینه تولید است به عنوان قیمت تضمینی اعلام می نماید و در زمان برداشت یا عرضه محصول به بازار، در صورتیکه قیمت تضمینی از قیمت بازار کمتر بود، اقدام به خرید محصول می نماید.

ابزارهای حمایتی قیمتی

ابزار قیمت اعتباری (Loan Rate Price)

قیمت کفی است که به منظور تامین نقدینگی زارع در هنگام برداشت محصول و در عین حال استفاده از قیمت های بالاتر آتی، تعیین می گردد. زارعین می توانند محصول خود را به صورت اعتباری به دولت واگذار نمایند ولی محصول را تا زمان مشخصی در نزد خود نگهداری نمایند. چنانچه در طی این مدت بتوانند محصول خود را به قیمت بالاتری به فروش برسانند، پول دریافتی از دولت را به اضافه سود معین به دولت باز می گردانند. در غیر این صورت در پایان دوره محصول را در اختیار دولت می گذارد.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

ابزارهای حمایتی قیمتی

ابزار قیمت هدف (Target price)

برای دسترسی به سطح تولیدی بیشتر از ظرفیت موجود سیاستگذار با تعیین قیمت در حدی بالاتر از قیمت بازار و اعمال همزمان قیمت برای تولید کننده و مصرف کننده امکان حمایت از تولید محصول مورد نظر را فراهم می آورد.

ابزارهای حمایتی قیمتی

ابزار پرداخت جبرانی (Deficiency Payments)

مکانیسمی مشابه قیمت هدف است. با این تفاوت که به منظور حمایت همزمان از تولید کنندگان و مصرف کنندگان تفاوت بین قیمت هدف و قیمت قابل تحمل توسط مصرف کنندگان به صورت یارانه نقدی از سوی سیاستگذار پرداخت می شود.

ابزارهای حمایتی قیمتی

یارانه غیر مستقیم نهاده (Indirect Input Subsidy)

به منظور گسترش استفاده از یک نهاده و یا کاهش هزینه تولید، بخشی از قیمت نهاده‌های کشاورزی از سوی سیاست‌گذار پرداخت می‌شود.

ابزارهای حمایتی قیمتی

یارانه صادراتی (Export Subsidy)

به منظور کسب بازاری جدید برای یک محصول و یا مقابله با بحران موقتی ایجاد شده در یک بازار تثبیت شده صادراتی، سیاستگذار در کوتاه مدت با پرداخت وجهی به عنوان یارانه صادراتی امکان تداوم حضور در بازار بین المللی را فراهم می سازد.

ابزارهای حمایتی غیر قیمتی

اقدام مرزی (Border Measures)

وضع تعرفه‌ها (Tariffs)

وضع محدودیتها (Quota)

وضع سهمیه های تعرفه‌ای

Tariff-Quota Rate (TRQ)

وضع عوارض صادراتی

مجموعه اقداماتی که سیاستگذار به منظور کنترل حجم کالا های وارداتی در مبادی ورودی کشور به عمل می آورد.

ابزارهای حمایتی غیر قیمتی

پرداختهای مستقیم (Direct Subsidy Payment)

57

16 November 2021

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

ابزارهای حمایتی غیر قیمتی

بیمه عملکرد (Yield Insurance)

به منظور حمایت از تولید کنندگان محصولات کشاورزی در مقابل کاهش عملکرد محصول در اثر بلایای طبیعی، سیاستگذار بخشی از حق بیمه محصولات کشاورزی را پرداخت می کند.

ابزارهای حمایتی غیر قیمتی

بیمه درآمد (Revenue Insurance)

این ابزار بطور همزمان تولید کنندگان محصولات
کشاورزی را در مقابل خطرات کاهش عملکرد و قیمت
بیمه می نماید.

ابزارهای حمایتی غیر قیمتی

بیمه شاخص آب و هوایی (Weather Based Index Insurance)

60

16 November 2021

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

ابزارهای حمایتی غیر قیمتی

حمایت های بازار یابی (Marketing Supports)

به منظور کاهش هزینه تمام شده و یا بهبود عملکرد مکانیسم بازار، بخشی از هزینه های بازار رسانی محصولات کشاورزی از سوی سیاستگذار تامین می شود.

ابزارهای حمایتی غیر قیمتی

حمایت برای تغییر الگوی کشت

به منظور ترغیب تولید کنندگان محصولات کشاورزی
به اصلاح الگوی تولیدی خود با پرداخت بخشی از
درآمد حاصل از الگوی تولید فعلی سیاستگذار آنان را
ترغیب به تغییر الگوی تولید می نماید.

ابزارهای حمایتی غیرقیمتی

ایجاد و توسعه بازارهای بورس کالایی کشاورزی

- سرمایه‌گذاری در نظام دانش، نوآوری و تحقیقات
- سرمایه‌گذاری در ترویج کشاورزی
- سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها (آب، خاک و ...)

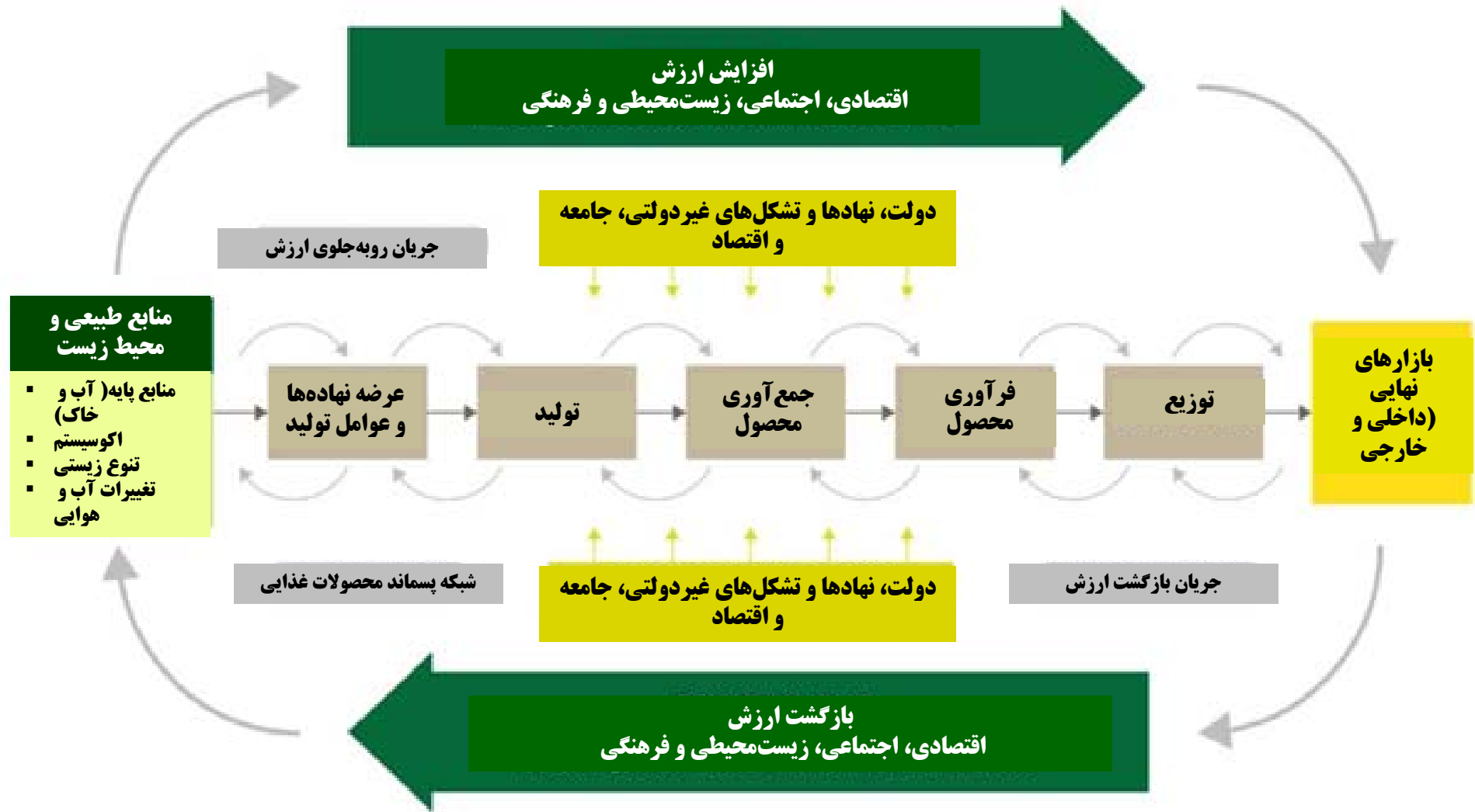
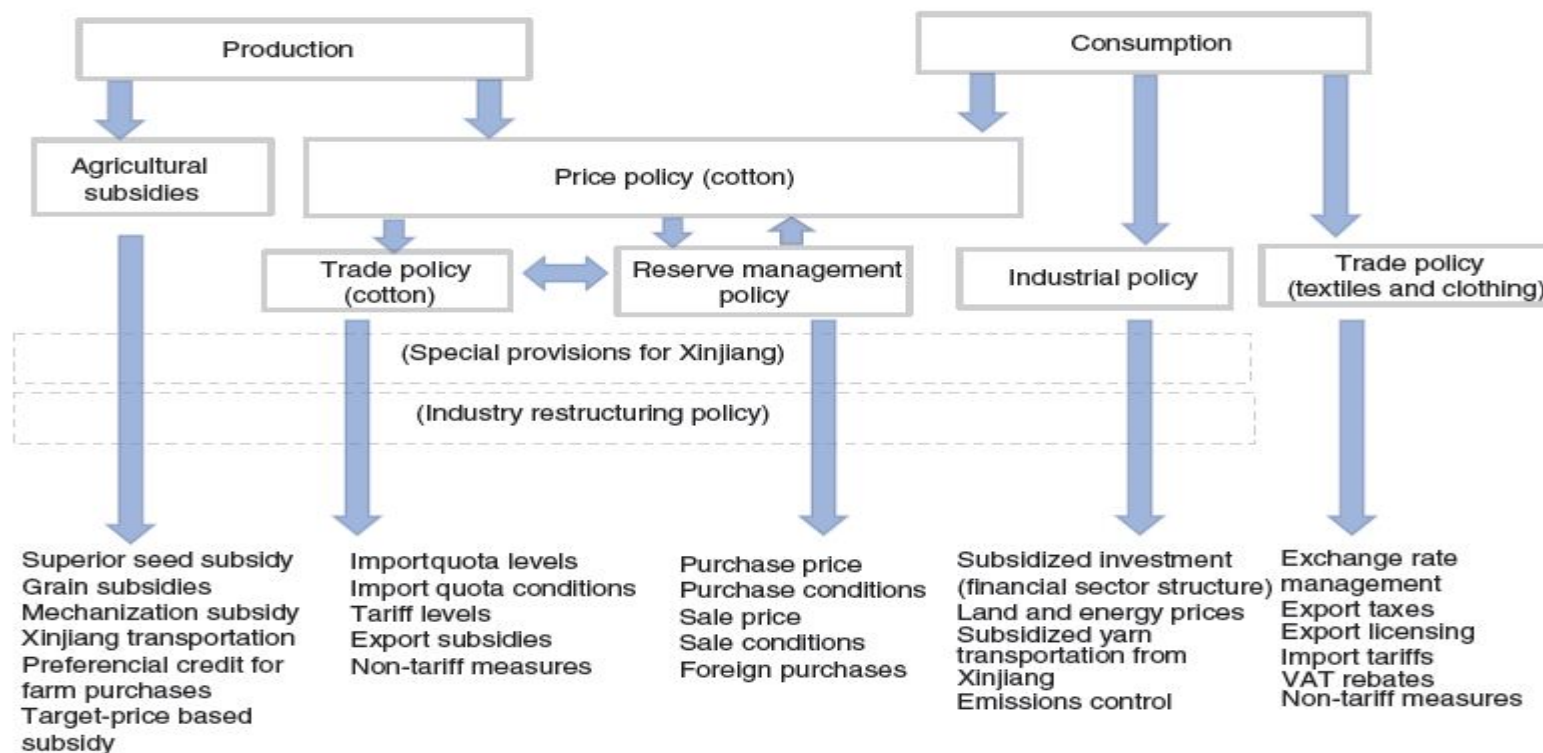

Figure 6
China's cotton policies

VAT = value-added tax.
Note: Xinjiang-Uygur Autonomous Region is China's largest cotton-growing province.
Source: USDA, Economic Research Service.

ابزارهای مستقیم و غیر مستقیم حمایتی گندم در کشورهای مختلف

گندم	آرژانتین	استرالیا	برزیل	کانادا	چین	مصر	اتحادیه اروپا	هند	اندونزی	ژاپن
حمایت مستقیم										
قیمت حمایتی			*		*	*	*	*		
پرداخت مستقیم				*	*		*			*
کنترل عرضه										
سهمیه واردات										
تعرفه واردات			*	*	*	*	*	*	*	*
یارانه صادرات			*		*		*			
مالیات بر صادرات	*									
یارانه نهاده					*	*		*		
یارانه نهاده					*			*		
					*			*		
					*			*		
					*			*		
حمایت غیر مستقیم										
تجارت دولتی		*		*	*			*		*
مالکیت دولتی										
کنترل بهداشتی واردات			*							
کمک به سرمایه گذاری بلندمدت				*						
یارانه های اعتباری			*		*			*		
یارانه حمل و نقل/ انبارداری			*		*			*		

ابزارهای مستقیم و غیرمستقیم حمایتی گندم در کشورهای مختلف

گندم	مکزیک	نیجریه	پاکستان	روسیه	آفریقای جنوبی	کره جنوبی	تایلند	ترکیه	ازبکستان	ویتنام
حمایت مستقیم										
قیمت حمایتی	*		*	*				*		
پرداخت مستقیم	*									
کنترل عرضه									*	
سهمیه واردات								*		
تعرفه واردات		*		*	*	*				
یارانه صادرات										
مالیات بر صادرات										
یارانه نهاده	*		*	*				*		
یارانه نهاده	کود		*					*		
	آبیاری		*					*		
	بذر		*	*						
	انرژی / سوخت	*	*	*				*		
حمایت غیرمستقیم										
تجارت دولتی			*						*	
مالکیت دولتی									*	
کنترل بهداشتی واردات										
کمک به سرمایه گذاری بلندمدت				*						
یارانه های اعتباری			*							
یارانه حمل و نقل/ انبارداری			*							

روش‌های اندازه‌گیری حمایت از بخش کشاورزی و غذا

۱- ماتریس تحلیل سیاستی (PAM) Policy Analysis Matrix

۲- معیار کلی حمایت (AMS) Aggregate Measure of Support

سازمان تجارت جهانی (WTO)

۳- برآورد حمایت کل (TSE) Total Support Estimate

سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه (OECD)

الف) برآورد حمایت تولیدکننده (PSE) Producer Support Estimate

ب) برآورد حمایت مصرف‌کننده (CSE) Consumer Support Estimate

پ) برآورد حمایت خدمات عمومی

General Services Support Estimate (GSSE)

۱- ماتریس تحلیل سیاستی (PAM) Policy Analysis Matrix

69

16 November 2021

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

مقیاس شکاف قیمت

نرخ حمایت اسمی (Nominal Rate of Protection)

افزایش در دریافتی های ناخالص حاصل از فروش کالا را اندازه گیری می کند.
به عبارتی مثبت یا منفی بودن **نرخ حمایت اسمی** به ترتیب به مفهوم یارانه یا مالیات به کالای موردنظر هست.

نرخ کمک اسمی (Nominal Rate of Assistance)

علاوه بر آن افزایش در دریافتی های ناخالص حاصل از حمایت هایی را که وابسته به فروش کالا نیستند را نیز اندازه گیری می کند.

نرخ های اسمی افزایش در دریافتی های تولیدکنندگان ناشی از سیاست های حمایتی را نسبت به دریافتی ارزش گذاری شده در قیمت سرمرز نشان می دهند.

شاخصهای ضریب حمایت اسمی NPC (Nominal Protection Coefficient)

و ضریب کمک اسمی NAC (Nominal Assistance Coefficient)

مفاهیمی شبیه نرخ حمایت اسمی و نرخ کمک اسمی هستند. تفاوت این دو گروه شاخص چگونگی محاسبه آن هاست. ضریب حمایت نرخى ساده بین قیمت تولیدکننده و قیمت سرمرز است؛ در حالی که نرخ حمایت اسمی نسبت اختلاف قیمت تولیدکننده و قیمت سرمرز است. بنابراین نرخ حمایت اسمی مساوی ضریب حمایت اسمی منهای یک است. نرخ کمک اسمی ضریب کمک اسمی منهای یک است.

مقیاس شکاف درآمد

در این روش اثر حمایت ها بر درآمد کشاورزان سنجیده می شود. بنابراین چنین مقیاس هایی افزون بر قیمت نهایی محصول بازار نهاده های تولید را نیز مورد توجه قرار می دهند.

نرخ موثر حمایت (Effective Rate of Protection)

افزایش در ارزش افزوده حاصل از فروش کالا را اندازه گیری می کند. در این شاخص قیمت نهاده ها نیز در محاسبات وارد می شود.

نرخ کمک موثر (Effective Rate of Assistance)

افزایش در ارزش افزوده حاصل از فروش کالا و حمایت هایی را که مربوط به فروش کالا نیستند محاسبه می کند.

شاخص های موثر تغییر در ارزش افزوده را نسبت به ارزش افزوده ارزش گذاری شده در قیمت سرمرز اندازه گیری می کنند.

۲- معیار کلی حمایت (AMS) Aggregate Measure of Support

موافقتنامه کشاورزی دور اوروگوئه (۱۹۹۴)

Uruguay Round Agreement on Agriculture (URAA)

موافقتنامه کشاورزی دور اوروگوئه

Uruguay Round Agreement on Agriculture (URAA)

۱- دسترسی به بازار (Market Access) :

الزام کشورها به تبدیل نمودن سهمیه‌های وارداتی و سایر برنامه‌های محدود کننده واردات به تعرفه جهت شفافیت بیشتر و کاهش آسانتر آنها

۲- رقابت در صادرات (Export Competition):

عدم پرداخت یارانه‌های صادراتی

۳- حمایت‌های داخلی (Domestic Supports):

الف - جعبه کهربائی یا زرد (Amber Box): دارای اثر انحرافی بر بازار

حمایت از قیمت از طریق خرید محصول توسط دولت یا پرداخت جهت تشویق به تولید یک محصول خاص

ب - جعبه آبی (Blue box): دارای اثر انحرافی کمتر نسبت به جعبه زرد

پرداختها بر اساس سهمیه تولید ، پرداختها بابت نهاده‌ها

ج - جعبه سبز (Green Box): حمایت‌های مجاز

حمایت‌هایی که ارتباط مستقیم با تولید ندارند همانند پرداخت‌های بیمه‌ای و یا پرداخت خسارت برای جبران بلایای طبیعی

معیار کلی حمایت

که در آنها:

TAMS: مجموع معیار کلی حمایت

AMS_i^s : معیار کلی حمایت مربوط به محصول i

EM_i : معادل معیار کلی حمایت غیرمنتسب به محصول خاص

P_{id} : قیمت داخلی محصول

P_{iw} : قیمت جهانی محصول

r_{jw} : قیمت جهانی نهاده j

r_{jd} : قیمت داخلی نهاده j

e : نرخ ارز

Q_i : مقدار محصول i مشمول قیمت حمایتی

q_j : مقدار نهاده j مشمول دریافت نهاده

Si_j : مقدار یارانه پرداختی به نهاده j منسوب به محصول i

$$TAMS = \sum_{i=1}^n AMS_i + \sum_{k=1}^k EMS_k$$

If: $AMS_i > 5\%$ or 10%

$$AMS_i = (P_{id} - P_{iw}e)Q_i + \sum_{j=1}^m S_{ij}$$

$$S_j = (r_{jw}e - r_{jd})q_j$$

$$AMS_i = (P_{id} - P_{iw}e)Q_i + \sum_{j=1}^m (r_{jw}e - r_{jd})q_i$$

۳- برآورد حمایت کل از بخش کشاورزی

(Total Support Estimate(TSE))

شامل ارزش ناخالص پولی کلیه پرداخت‌ها از سوی مصرف‌کنندگان و مالیات‌دهندگان به منظور حمایت از بخش کشاورزی به اضافه خالص حمایت‌های بودجه‌ای دولت در بخش کشاورزی است. به عبارت دیگر برآورد حمایت شامل کلیه پرداخت‌های انتقالی به بخش کشاورزی است. که مشتمل بر سه جزء است:

برآورد حمایت از تولیدکننده کشاورزی **(Producer Support Estimate (PSE))**

برآورد حمایت از خدمات عمومی بخش کشاورزی **(General Services Support Estimate (GSSE))**

برآورد حمایت از مصرف‌کننده کشاورزی **(Consumer Support Estimate (CSE))**

✓ گزارش OECD که هر ساله منتشر می شود شامل ۴۹ کشور است که بیش از ۸۸ درصد ارزش افزوده ایجاد شده توسط بخش کشاورزی در کل دنیا را در اختیار دارند.

✓ این کشورها هدف از حمایت جامع از تولیدکننده بخش کشاورزی و حمایت هدفمند از مصرف کننده بخش کشاورزی را (البته با درجات متفاوت در بین کشورها) توانمندسازی بخش کشاورزی و روستایی، تولید غذای کافی و مغذی برای مصرف کنندگان داخلی و کمک به رشد و توسعه اقتصادی از طریق توسعه صادرات محصولات کشاورزی و فرآورده های مرتبط با آن و توسعه پایدار محیط زیست همراه با تامین امنیت غذایی با تکیه بر تولید داخلی قرار داده اند.

برآورد حمایت از تولیدکننده (PSE)

برآورد حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی شامل حمایت‌های درآمدی مستقیم و غیرمستقیمی است که همه ساله توسط دولت در ارتباط با تولیدکنندگان بخش کشاورزی انجام می‌پذیرد و برحسب واحد پولی یا به صورت درصدی بیان میشود. این شاخص از دو بخش حمایت از قیمت بازار و پرداخت‌های بودجه‌ای تشکیل شده است. اگر PSE منفی باشد نشان دهنده تحمیل مالیات ضمنی بر تولیدکننده است.

برآورد حمایت از مصرف‌کننده (CSE)

شامل ارزش ناخالص پولی تمامی پرداخت‌های مصرف‌کنندگان و مالیات‌دهندگان به تولیدکنندگان کشاورزی صرف‌نظر از ماهیت، هدف‌ها و اثرهای آنها بر تولید و درآمد در سطح مزرعه محاسبه می‌کند. میزان برآورد حمایت از مصرف‌کننده برابر اختلاف میان پرداخت‌های انتقالی به مصرف‌کنندگان با پرداخت‌های انتقالی از مصرف‌کنندگان است. اگر CSE منفی باشد نشان‌دهنده تحمیل مالیات ضمنی بر مصرف‌کننده است.

برآورد حمایت از خدمات عمومی کشاورزی (GSSE)

ارزش پولی ناخالص سالیانه اختصاص یافته به خدمات عمومی را در بخش کشاورزی اندازه‌گیری می‌کند. حمایت از طریق خدمات عمومی شامل اجزای زیر است: تحقیق و توسعه، مدارس کشاورزی، خدمات بازرسی و کنترل قرنطینه‌ای، زیرساخت‌ها کشاورزی (بازاریابی و ارتقای بازار، ذخیره‌سازی عمومی، ارتقای بهره‌وری عوامل تولید، (OECD, 2003)

مقایسه شاخص های OECD با دیگر معیارهای حمایت

مقایسه با معیارهای شکاف قیمت و شکاف درآمد (ماتریس تحلیل سیاستی)

شاخص های کمک نسبت به شاخص های حمایت کلی ترند چرا که این شاخص ها ابعاد گسترده تری از سیاست های حمایتی برای بخش خاص شامل می شوند.

شاخص های موثر نسبت به شاخص های اسمی عمیق ترند زیرا سیاست های دولت در بخش نهاده ها را نیز شامل می شوند.

شاخص ماتریس تحلیل سیاستی حمایت از مصرف کنندگان را اندازه گیری نمی کند

به طور کلی شاخص های ارایه شده توسط OECD گذشته از ساده بودن برای ارزیابی سیاست های سالانه جامع و کامل نیز هستند. به طوری که برآورد حمایت از تولیدکننده افزون بر حمایت های قیمتی حمایت های بودجه ای را نیز وارد می کند. همچنین هزینه های مربوط به حمل و نقل و دیگر هزینه ها را که در کشورهای در حال توسعه مقادیر بزرگی اند در تعدیل قیمت های سرمرز مورد توجه قرار می دهد.

مقایسه با معیار کلی حمایت در سازمان تجارت جهانی

هر دو با هدف محاسبه حمایت کل از بخش کشاورزی محاسبه می‌شوند.

هر دو شاخص حمایت از قیمت بازار و پرداخت هایب بودجه ای دولت را در بر می‌گیرند.

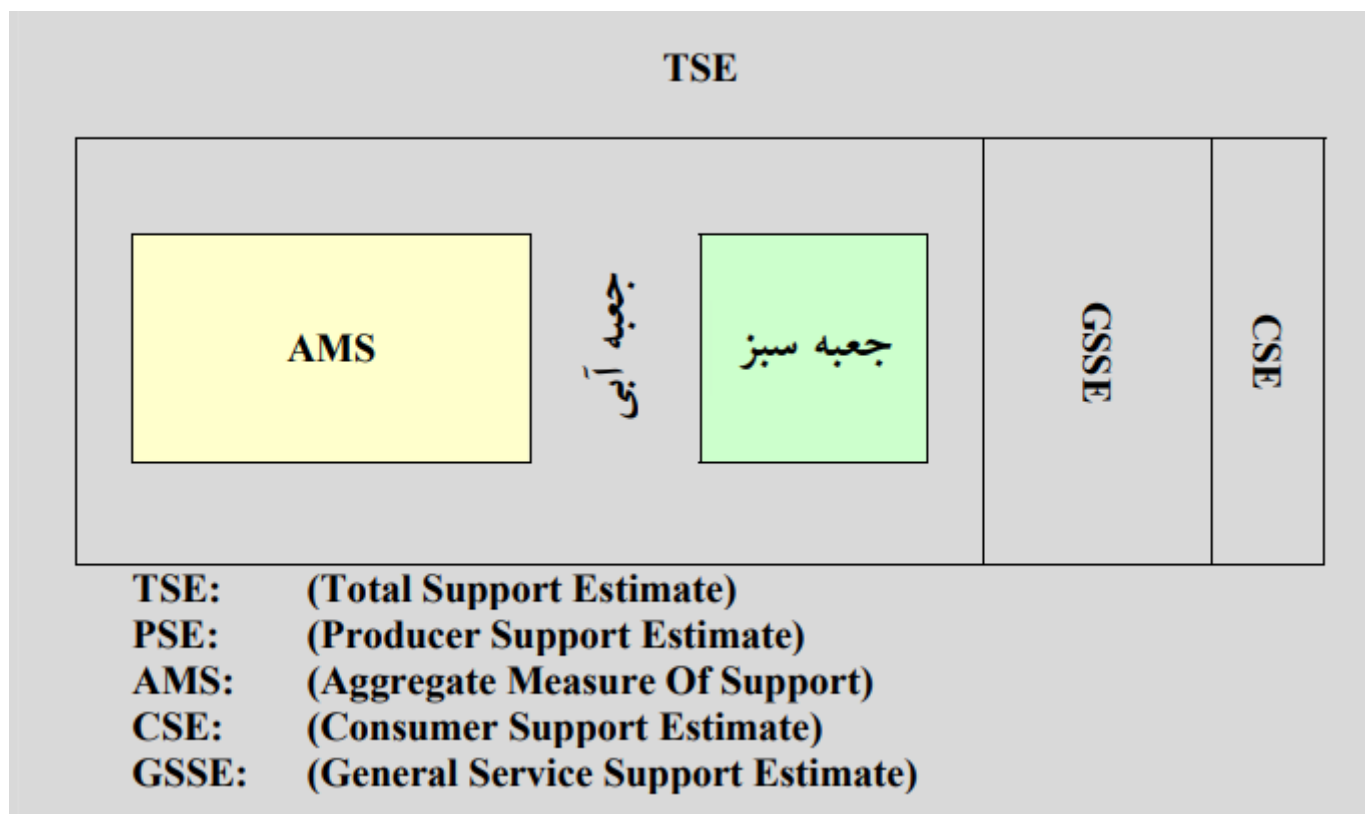
معیار سازمان تجارت جهانی فقط حمایت‌های غیر مجاز را اندازه گیری میکند که باید کاهش یابند. (بطور مثال تحقیق و ترویج و را در نظر نمی‌گیرد)

برآورد حمایت از تولیدکننده شامل همه انتقال ها به تولیدکنندگان می‌شود. در حالی که معیار کلی حمایت فقط انتقال های ناشی از سیاست های داخلی را که آثار تجاری و تولیدی بزرگی دارند شامل می‌شوند.

در معیار کلی حمایت از قیمت بازار بر اساس تفاوت قیمت های تثبیت شده توسط

سیاست‌گذار و قیمت های جهانی محاسبه می‌شود. در حالیکه شاخص OECD قیمت واقعی

ارتباط بین معیار کلی حمایت سازمان تجارت جهانی و حمایت کل سازمان توسعه و همکاری های اقتصادی

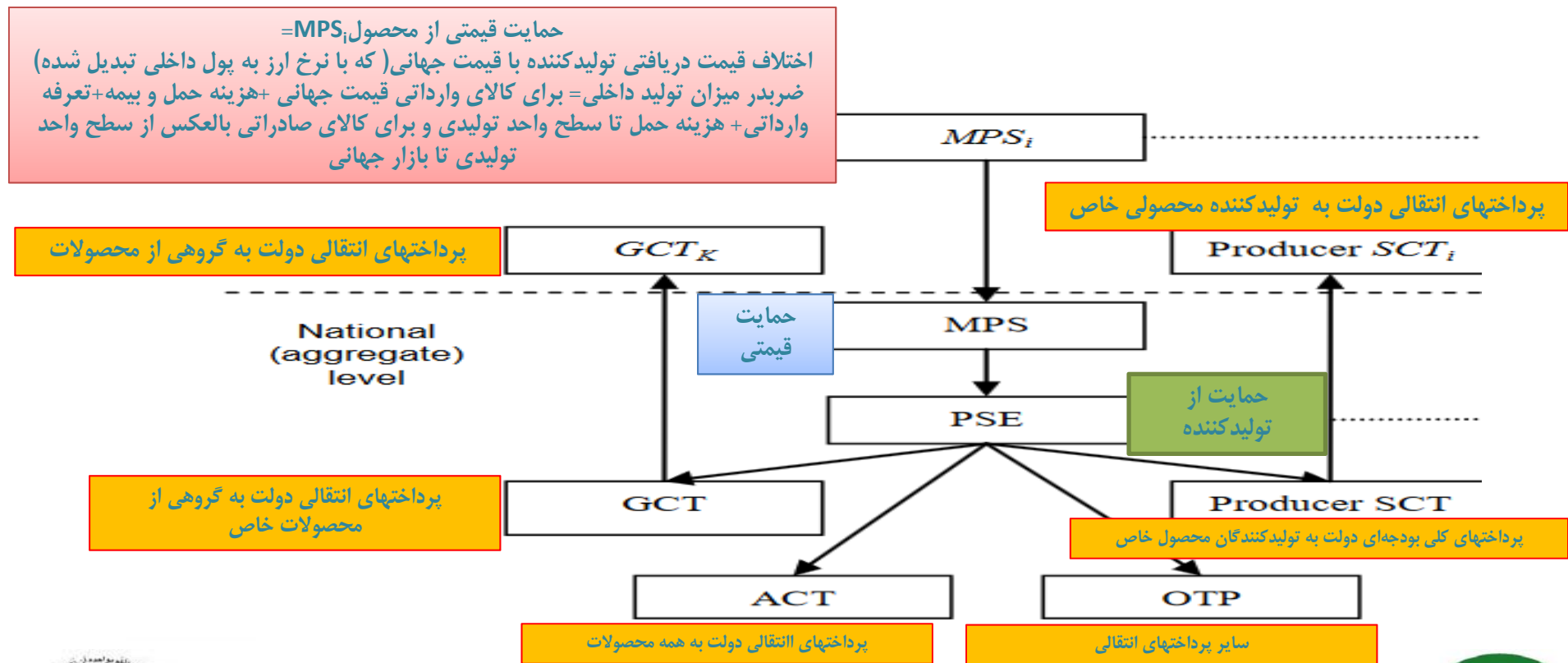

مقایسه شاخص های OECD نسبت به سه شاخص دیگر حمایت نشان می دهد که شاخص های OECD به نوعی شاخص های اسمی اند. مزیت شاخص های اسمی نسبت به شاخص های موثر داده های کمتری نیاز دارند و بنابراین برای ارزیابی سیاست های سالانه کاربرد بیشتری دارند.

برآورد حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی شامل حمایت‌های درآمدی مستقیم و غیرمستقیمی است که همه ساله توسط دولت در ارتباط با تولیدکنندگان بخش کشاورزی انجام می‌پذیرد و برحسب واحد پولی یا به صورت درصدی بیان میشود. این شاخص از دو بخش حمایت از قیمت بازار و پرداخت‌های بودجه‌ای تشکیل شده است.

16 November 2021

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

وقتی این شاخص به صورت درصدی تحت عنوان “شاخص حمایت درصدی تولیدکنندگان بخش کشاورزی” (نسبت دریافتی تولیدکنندگان بخش کشاورزی از دولت به کل دریافتی‌های ناخالص ناشی از تولید کالاهای کشاورزی) بیان می‌شود، نشان می‌دهد که چند درصد از دریافتی‌های تولیدکنندگان بخش کشاورزی ناشی از سیاستهای حمایتی دولت بوده است

$$\%PSE_c = \frac{PSE_c}{GFR_c} \times 100 = \frac{PSE_c}{VP_c + BOT_c} \times 100$$

درصد حمایت از تولیدکننده

حمایت از تولیدکننده

حمایت از تولیدکننده

پرداختهای بودجه‌ای و انتقالی

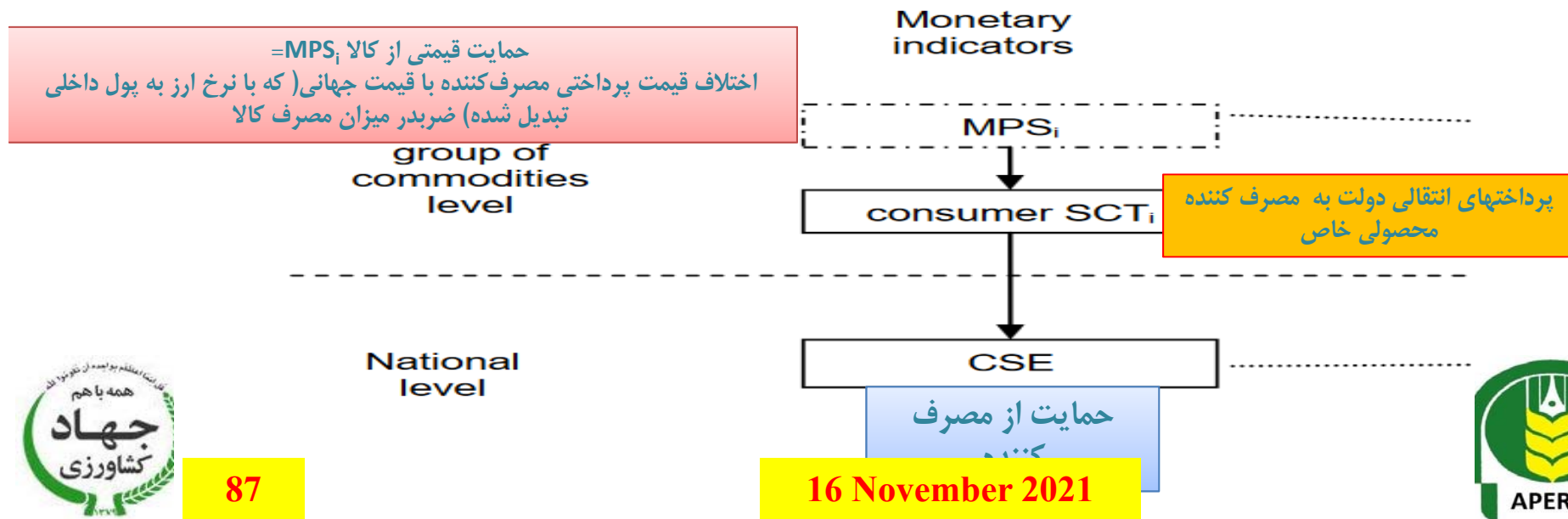
ارزش ناخالص دریافتی تولیدکننده

ارزش محصولات به قیمت درب واحد

برآورد حمایت از مصرف کننده کشاورزی (CSE)

برآورد حمایت از مصرف کنندگان کالاهای کشاورزی شاخصی از ارزش پولی انتقال ها از تولیدکنندگان بخش کشاورزی و مالیات دهندگان به مصرف کنندگان کالاهای کشاورزی در یک زمان معین است. بنابراین همه سیاستهای حمایت از قیمت بازار محصولات کشاورزی که موجب اختلاف بین قیمت داخلی وجهانی این محصولات می شود و قیمت مصرف کننده را تغییر میدهد، در بر میگیرد. علاوه بر این، یارانه های مصرفی که دولت در جبران مالیات تحمیل شده بر مصرف کنندگان در اثر تغییر قیمت کالاهای کشاورزی میپردازد، در این شاخص وارد میشود.

شاخص حمایت درصدی مصرف کننده ، به عنوان درصدی از ارزش کل هزینه های مصرفی مصرف کنندگان کالاهای کشاورزی است که در قیمت تولیدکننده از آنها ارزش گذاری شده است. این شاخص علاوه بر انتقال های قیمتی از تولیدکنندگان به مصرف کنندگان (حمایت قیمتی) شامل حمایت های بودجه ای دولت نیز میشود.

$$\%CSE_c = \frac{CSE_c}{VC_c - TCT_c} \times 100$$

where: VC_c – value of consumption in country C

درصد حمایت از مصرف کننده

حمایت از مصرف کننده

پرداخت های انتقالی به مصرف کننده

ارزش محصولات مصرف شده

برآورد حمایت از خدمات عمومی بخش کشاورزی (GSSE)

معیاری است که ارزش پولی ناخالص سالیانه اختصاص یافته به خدمات عمومی را در بخش کشاورزی اندازه گیری می کند.

اگر برآورد حمایت از خدمات عمومی به صورت درصد بیان شود، نشان دهنده اهمیت حمایت از طریق خدمات عمومی از کل حمایت بخش کشاورزی است. حمایت از طریق خدمات عمومی شامل تحقیق و توسعه، مدارس کشاورزی، خدمات بازرسی و کنترل قرنطینه ای، زیرساخت های

کشاورزی (بازاریابی و ارتقای بازار، ذخیره سازی عمومی

$$\%GSSE_C = \frac{GSSE_C}{TSE_C} \times 100$$

درصد حمایت از خدمات عمومی بخش کشاورزی

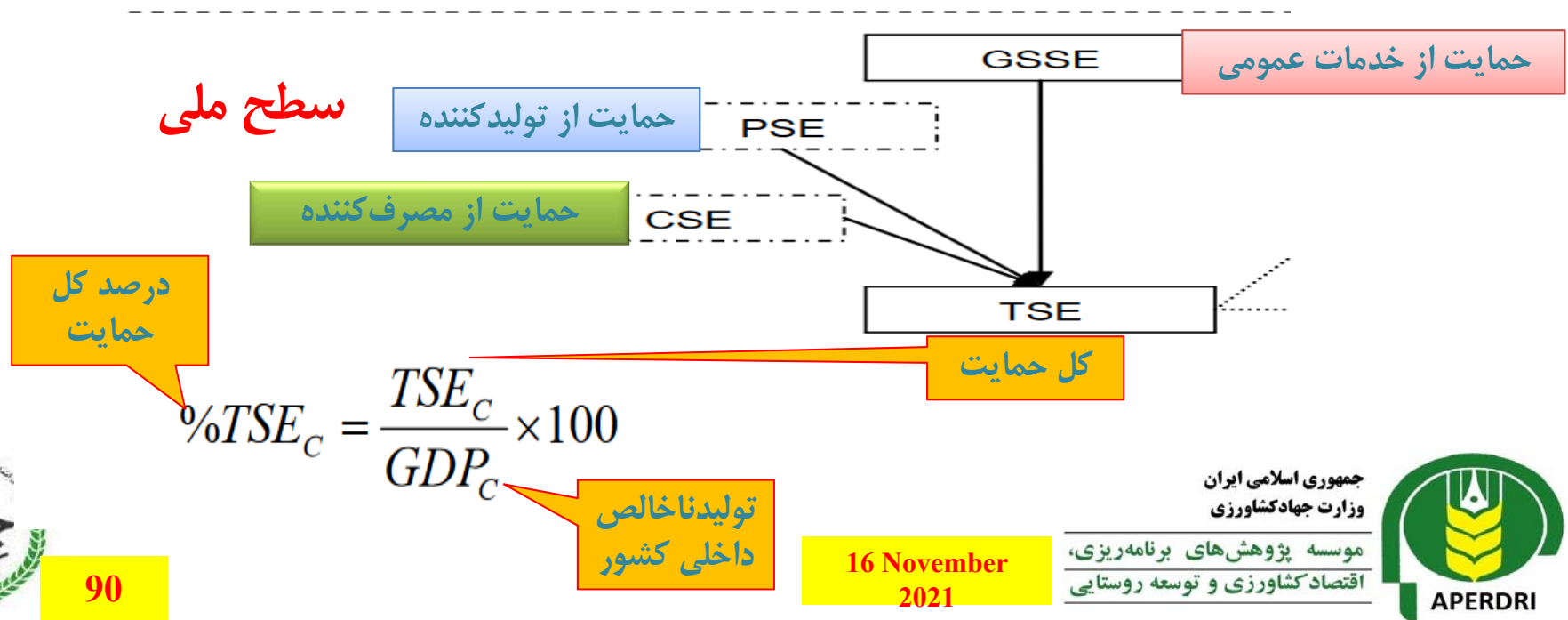
حمایت از خدمات عمومی

کل حمایت از بخش کشاورزی و غذا

برآورد حمایت کل از بخش کشاورزی (TSE)

ارزش ناخالص پولی کلیه پرداخت‌ها از سوی مصرف‌کنندگان و مالیات‌دهندگان به منظور حمایت از بخش کشاورزی و خالص حمایت‌های بودجه‌ای دولت در بخش کشاورزی است. به عبارت دیگر برآورد حمایت کل شامل کلیه پرداخت‌های انتقالی به بخش کشاورزی است.

سطح کالا یا
گروه کالایی

خلاصه روش شناسی برآورد کل حمایت از بخش کشاورزی (OECD)

نحوه تفسیر	فرمول	شرح	عنوان		
			معادل فارسی	معادل لاتین	مخفف
۰ > حمایت از بخش ۰ < عدم حمایت	$TSE = PSE + CSE + GSSE$	کلیه پرداخت های انتقالی به بخش کشاورزی	برآورد کل حمایت	Total Support Estimate	TSE
۰ > حمایت از تولیدکننده ۰ < عدم حمایت	$PSE = MPS + BP$	حمایت های درآمدی مستقیم و غیرمستقیم از تولیدکنندگان	برآورد حمایت از تولیدکننده	Producer Support Estimate	PSE
۰ > حمایت قیمتی ۰ < عدم حمایت قیمتی	$MPD = PP - RP \quad MPS = MPD * QP$	انتقالی ناخالص سالیانه در نتیجه سیاست های قیمتی به تولیدکنندگان	حمایت قیمتی بازار	Market Price Support	MPS
همیشه مثبت	DATA	سایر پرداختهای انتقالی ناخالص سالیانه به تولیدکنندگان	پرداخت های بودجه ای	Budget Payments	BP
۰ > حمایت از مصرف کننده ۰ < عدم حمایت	$CSE = TCT - (TPC + OTC)$	ارزش پولی انتقالی ناخالص سالیانه به مصرف کنندگان	برآورد حمایت از مصرف کننده	Consumer Support Estimate	CSE
همیشه مثبت	DATA	پرداخت های انتقالی به مصرف کنندگان از مالیات پردازان	Transfers to Consumer from Taxpayers		TCT
-	If $QC > QP$ then $MPD * QP$ otherwise $MPD * QC$	پرداخت های انتقالی به تولیدکنندگان از مصرف کنندگان	Transfers to Producers from Consumers		TPC
-	If $QC > QP$ then $MPD * (QC - QP)$ otherwise 0	سایر پرداخت های انتقالی از مصرف کنندگان	Other Transfers from Consumers		OTC
همیشه مثبت	DATA	ارزش پولی ناخالص سالیانه به خدمات عمومی	برآورد حمایت از خدمات عمومی	General Services Support Estimate	GSSE

شاخص های درصدی برگرفته از برآوردهای اصلی حمایت کل بخش کشاورزی

نحوه تفسیر	فرمول	عنوان		
		معادل فارسی	معادل لاتین	مخفف
سهم تولید ناخالص داخلی به کار رفته برای حمایت از بخش کشاورزی	$\%TSE = (TSE/GDP) * 100$	درصد برآورد کل حمایت	Percentage Total Support Estimate	%TSE
مثبت: به مفهوم میزان درصد دریافتی تولیدکنندگان ناشی از سیاست های حمایتی دولت	$\%PSE = (PSE/(VP+BP)) * 100$	درصد برآورد حمایت از تولیدکننده	Percentage Producer Support Estimate	%PSE
-	ماحصل میزان تولیدات کشاورزی به ارزش قیمت های سرمزرعه	ارزش تولید	Value of Production	VP
سهم حمایت های دولتی از هزینه های مصرفی مصرف کنندگان کشاورزی	$\%CSE = (CSE/(VC-TCT)) * 100$	درصد برآورد حمایت از مصرف کننده	Percentage Consumer Support Estimate	%CSE
-	ماحصل میزان مصرف کالاهای کشاورزی در قیمت های سرمزرعه	ارزش مصرف	Value of Consumption	VC
سهم حمایت از خدمات عمومی از کل حمایت	$\%GSSE = (GSSE/TSE) * 100$	درصد برآورد حمایت از خدمات عمومی	Percentage General Services Support Estimate	%GSSE

برخی دیگر از شاخص های قابل برآورد و معرفی شده توسط سازمان توسعه و همکاری های اقتصادی

نحوه تفسیر	فرمول	شرح	عنوان		
			معادل فارسی	معادل لاتین	مخفف
1 < عدم حمایت 1 > حمایت	$NPC = [(PP - RP) / RP] + 1$	بر اساس نسبت متوسط قیمت دریافتی تولیدکنندگان به قیمت دریافتی بر حسب قیمت مرزی محاسبه می شود.	ضریب حمایت اسمی	Nominal Protection Coefficient	NPC
هر چه این شاخص بزرگتر از یک باشد سهم بازار در کسب درآمد تولیدکنندگان به همان نسبت کمتر و نقش حمایت بیشتر بوده است	$NAC = 1 + [\%PSE / (100 - \%PSE)]$	بر اساس نسبت ارزش درآمدهای ناخالص تولیدکنندگان به ارزش درآمد ناخالص تولیدکنندگان در سطح قیمت های جهانی محاسبه می شود	ضریب کمک اسمی	Nominal Assistance Coefficient	NAC

- تامین بذور اصلاح شده و پربازده - تولید و توزیع بذور متحمل به خشکی و شوری - ارتباط با نهادهای بین المللی تخصصی و انتقال دانش نوین - توسعه ناوگان ماشینی بخش کشاورزی - توسعه مکانیزاسیون در زیربخش های دام و طیور و آبزیان - توسعه تحقیقات کاربردی - توسعه ترویج و مدیریت فنی کانون های تولیدی و مراکز کشاورزی - توسعه مهارت های فنی بهره برداران - اصلاح نژاد دام - تامین کود و سموم با کیفیت و موثر	سیاست های حمایتی از توسعه فناوری های نوین	- توسعه شبکه های آبیاری و زهکشی - توسعه سامانه های نوین آبیاری - تسطیح و نوسازی اراضی - عملیات خاک ورزی - توسعه کشت های نشایی - توسعه گلخانه ها - توسعه فعالیت های آبخیزداری - توسعه تشکلهای و نظام های بهره برداری - افزایش سرمایه بانک کشاورزی - افزایش سرمایه و توسعه فعالیت صندوق های مالی تخصصی - توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی و نگهداری محصولات	سیاست های حمایتی در امور زیربنایی
--	---	--	-----------------------------------

می ایران
شاووزی

پیشنهادهای

- کاهش مداخلات قیمتی دولت در سمت تولیدکننده و مصرف کننده و عدم سرکوب قیمت برای تولیدکننده
- حمایت هدفمند از مصرف کننده
- تغییر سیاست‌های حمایتی از قیمت تکلیفی و تثبیتی برای تولیدکننده به سمت قیمت‌های حمایتی و حمایت از افزایش بهره‌وری، زیرساخت‌های بازار و ...

وظایف شورای قیمت گذاری و اتخاذ سیاست های حمایتی محصولات اساسی کشاورزی

-وفق جزء (۳) بند (الف) تبصره (۱) ماده (۱) قانون اصلاح قانون تضمینی خرید محصولات اساسی کشاورزی یکی از وظایف شورای قیمت گذاری «**تعیین نوع و میزان انواع ابزارهای حمایتی** از جمله تسهیلات، کمک های بلاعوض، یارانه سود و کارمزد تسهیلات، یارانه انواع نهاده ها و عوامل تولید؛ در چارچوب قوانین و مقررات مربوطه» است.

- تعیین سیاست های اجرایی واردات و صادرات محصولات اساسی کشاورزی در چارچوب قوانین و مقررات مربوطه

نتیجه گیری

اتخاذ سیاست‌ها و نحوه استفاده از ابزارهای سیاستی قیمتی و غیرقیمتی حمایتی برای هر محصول متناسب با ساختار تولید و بازار آن محصول در طول زنجیره ارزش به صورت بسته‌های حمایتی از وظایف اصلی شورا است.

با سپاس از

توجه شما